

кандидат юридичних наук, юрисконсульт
приватної фірми «Ніквіт»;

О. С. Старенький

аспірант кафедри правосуддя юридичного
факультету Київського національного уні-
верситету імені Тараса Шевченка

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

У статті на підставі проведеного аналізу положень чинного законодавства України, наукової літератури, матеріалів практики, а також опитування практичних працівників досліджено поняття адвокатської таємниці.

Ключові слова: адвокат, адвокатська таємниця, кримінальне провадження, предмет.

В статье на основании проведенного анализа положений действующего законодательства Украины, научной литературы, материалов практики, а также опроса практических работников исследовано понятие адвокатской тайны.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская тайна, уголовное производство, предмет.

The article, based on our analysis of the current legislation of Ukraine, scientific literature, materials practices, and survey practitioners explored the concept of advocate secret.

Key words: advocate, advocate secret, criminal proceedings, subject.

Реалізація адвокатом своїх повноважень у кримінальному провадженні можлива лише за умови дотримання адвокатської таємниці – однієї з головних засад, що забезпечує його діяльність. Водночас результати аналізу адвокатської практики свідчать про те, що адвокатська таємниця у кримінальному провадженні нерідко порушується як слідчими та прокурорами, на що вказують 86% опитаних адвокатів, так і самими адвокатами, про що свідчить дисциплінарна практика Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури України та регіональних кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатів. Про порушення адвокатської таємниці правоохоронними органами України та недостатню ефективність її гарантій у законодавстві України свідчить також і рішення Європейського суду з прав людини «Головань проти України» 2012 р. Однією з причин цього є недосконалість законодавчого визначення адвокатської таємниці, що передбачене ч. 1 ст. 22 Закону Укра-

їни (далі – ЗУ) «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1].

Незважаючи на зазначене, поняття адвокатської таємниці було предметом наукових пошуків багатьох вчених та практиків: Ю. П. Аленіна, А. М. Бірюкової, Т. В. Варфоломєєвої, В. Г. Гончаренка, Ю. М. Грошевого, Я. П. Зейкана, О. В. Капліної, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, С. М. Логінової, М. М. Михеєнка, В. В. Молдована, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, В. О. Попелюшка, С. Л. Савицької, М. І. Сірого, О. Д. Святоцького, В. М. Трофименка, Л. Д. Удалової, В. П. Шибіка, О. Г. Яновської та ін. Разом із тим поняття адвокатської таємниці в умовах дії чинних КПК України та ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не досліджувалося.

Отже, метою статті є дослідження поняття адвокатської таємниці.

Досліджуючи поняття адвокатської таємниці, варто зазначити, що чинний ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську ді-

яльність» вперше на законодавчому рівні закріпив поняття адвокатської таємниці, під яким слід розуміти будь-яку інформацію, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності (ч. 1 ст. 22). Разом із тим результати проведеного опитування практичних працівників дають підстави для висновку, що зазначене поняття не в повній мірі відповідає потребам практики. Таку позицію висловили 56% опитаних адвокатів.

Для правильного визначення поняття адвокатської таємниці насамперед необхідно розглянути наявні в науковій літературі точки зору щодо розуміння поняття адвокатської таємниці та його змісту.

Так, наприклад, М. С. Строгович вважав, що термін «адвокатська таємниця» є невдалим, зазначаючи, що «суть питання не в таємниці, а в тому, щоб обвинуваченому та його близьким, які користуються допомогою адвоката, гарантувати можливість вільно говорити адвокату все, що вони вважають за потрібне, без побоювання, що сказане буде звернено на шкоду обвинуваченому» [2, с. 399].

І. Л. Петрухін також стверджував, що термін «адвокатська таємниця» є неточним, пояснюючи це тим, що «хранителем цієї таємниці може бути не тільки адвокат, але і захисник – представник профспілки, інша особа, яка виконує функцію захисту. Зустрічається й інший термін – «таємниця судового захисту». Він теж не цілком прийнятний, бо охоплює таємницю, довірену представником потерпіло-

го, цивільного позивача і цивільного відповідача». У зв'язку з цим вчений пропонує інститут адвокатської таємниці називати «таємницею судового представництва», маючи на увазі, що захист – це різновид представництва [3, с. 3]. На нашу думку, такий підхід є дещо дискусійним, оскільки він стосується лише адвокатської таємниці під час судового розгляду кримінального провадження, залишаючи поза увагою адвокатську таємницю досудового розслідування. Зважати треба й на те, що особа може звернутися до адвоката про надання відповідних консультацій, роз'яснень тощо, які можуть і не стосуватися правових питань, проте надані адвокату відомості становитимуть адвокатську таємницю. У зв'язку з цим вважаємо, що традиційне поняття «адвокатської таємниці», що закріплене в ч. 1 ст. 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», повною мірою охоплює всі аспекти діяльності адвоката, як захисника, так і адвоката-представника, у всіх стадіях кримінального провадження.

А. Г. Кучерена, визначаючи поняття адвокатської таємниці, вважає, що адвокатська таємниця – це необхідна умова існування адвокатури й одночасно процесуальна гарантія повноти, об'єктивності та змагальності кримінального судочинства [4, с. 47]. З даним визначенням важко не погодитися, оскільки держава, забезпечуючи підозрюваному, обвинуваченому, виправданому, засудженому та іншим право на захист, зацікавлена в тому, щоб адвокат користувався довірою свого підзахисного, який міг би розкрити перед адвокатом будь-які відомості та бути впевненим у тому, що вони не будуть розголошені іншим особам. Цим самим держава захищає не стільки адвоката і його професійну діяльність, а насамперед громадян, які звернулися або можуть звернутися до адвоката з метою захисту їхніх порушених прав, свобод та законних інтересів.

С. М. Логінова вважає, що адвокатську таємницю варто розглядати у двох

аспектах, а саме як таємницю клієнта (факт та мотиви звернення, відомості про особисте життя тощо, що не можуть бути розголошені без дозволу клієнта) та таємницю адвоката (умови договору, суть консультацій, порад та роз'яснень, зміст правових документів, що складені адвокатом, відомості з матеріалів справи тощо). «Таємниця клієнта є визначальною, оскільки, в широкому розумінні, і таємниця адвоката є таємницею клієнта» [5, с. 13]. З таким підходом також не можна однозначно погодитися, оскільки факт та мотиви звернення, відомості про особисте життя є інформацією, умови договору, суть консультацій, порад та роз'яснень, зміст правових документів, що складені адвокатом, відомості з матеріалів справи – це все являє собою адвокатську таємницю, яку повинен зберігати адвокат, його помічник та стажист, особа, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом.

На наш погляд, для правильного визначення поняття адвокатської таємниці потрібно виходити з того, які відомості складають її предмет.

Варто зазначити, що чинний ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», на відміну від ЗУ «Про адвокатуру» 1992 р. [6], не визначає поняття предмета адвокатської таємниці. Відповідно до ч. 1 ст. 9 ЗУ «Про адвокатуру» 1992 р. предметом адвокатської таємниці є питання, з яких громадянин або юридична особа зверталися до адвоката, суть консультацій, порад, роз'яснень та інших відомостей, одержаних адвокатом при здійсненні своїх професійних обов'язків. Водночас такий підхід не був позитивно сприйнятий у науковій літературі, оскільки залишав поза своєю увагою цілу низку проблемних питань, невирішеність яких призводила до численних порушень прав, свобод та інтересів як самих адвокатів, так і їх підзахисних. Основними такими питаннями були: 1) чи входить до предмета адвокатської таємниці сам факт звернення особи за наданням юридичної до-

помоги; 2) чи включаються до предмета адвокатської таємниці лише відомості, несприятливі для клієнта, чи взагалі будь-які відомості; 3) чи звільняється адвокат від обов'язку зберігати адвокатську таємницю, якщо він дізнається від клієнта, що він вчинив чи планує вчинити злочин. Варто зазначити, що й на сьогодні зазначені питання залишаються актуальними та дискусійними. Це зумовлено тим, що законодавець досить широко підходить до визначення поняття «адвокатської таємниці», не визначаючи чітко, які відомості становлять її предмет, про що свідчать результати проведеного опитування 47% адвокатів, 58% слідчих, 64% прокурорів та 72% суддів, а в науковій літературі з цього приводу наводяться різні думки.

Виходячи з аналізу положень ч. 1 ст. 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», можемо зробити висновок, що сам факт звернення особи за наданням юридичної допомоги не входить до адвокатської таємниці. Таку позицію підтримують й 35% опитаних адвокатів, 78% слідчих, 86% прокурорів та 62% суддів.

Варто зазначити, що під час дії ЗУ «Про адвокатуру» 1992 р. переважна більшість науковців зазначали, що положення ст. 9 ЗУ «Про адвокатуру» 1992 р., яке закріплює поняття предмета адвокатської таємниці, є неповним та потребує уточнення, включивши до його переліку й інші відомості, у тому числі й факт звернення особи до адвоката [7, с. 46; 5, с. 13; 8, с. 146; 9, с. 100].

Так, наприклад, С. М. Логінова вважає, що предметом адвокатської таємниці є факт звернення до адвоката, мотиви, що спонукали до звернення, відмова адвоката від доручення та її мотиви, умови договору про надання юридичної допомоги, документи, які передані адвокату клієнтом, суть консультацій, порад та роз'яснень, правові документи, що складені адвокатом, відомості, які отримані з матеріалів справи, процесуальні дії адвоката, що спрямовані на реалізацію прав клієнта, відомості про особисте

життя клієнта та членів його родини, будь-які інші відомості, що можуть бути розголошені лише з дозволу клієнта [5, с. 13].

О. Г. Яновська, визначаючи поняття предмета адвокатської таємниці, також включає до його змісту факт звернення до адвоката, а також питання, з якими громадянин чи юридична особа зверталися до нього, суть консультацій, порад, роз'яснень та будь-яку іншу інформацію, що стосується юридичної допомоги [10, с. 34].

Т. В. Варфоломеєва також пропонувала розширити предмет адвокатської таємниці, слухно включивши до нього не лише факт звернення до адвоката, а й умови договору про надання юридичної допомоги [11, с. 47].

Обґрунтовуючи позицію, що факт звернення особи до адвоката є предметом адвокатської таємниці, О. Задніпровський зазначає, що факт звернення особи до адвоката, реєстрація чи запис її анкетних даних у книзі обліку угод на надання правової допомоги охоплюється адвокатською таємницею. У зв'язку з чим, на його думку, те, що працівники податкової інспекції здійснюють перевірку щодо податків адвоката, є порушенням адвокатської таємниці [7, с. 46].

Окремі правники цілком обґрунтовано наголошують на тому, що до предмета адвокатської таємниці варто відносити не лише сам факт звернення певної особи щодо його захисту, а дані, хто саме звертався до адвоката з цим питанням [12, с. 313]. Таємниця звернення осіб з проханням про надання правової допомоги має зберігатися навіть тоді, коли доручення про надання такої допомоги не було прийнято адвокатом. Адвокат має зберігати у таємниці і відомості про мотиви відмови у прийнятті відповідного доручення (наприклад, через переконання адвоката про відсутність правових чи фактичних підстав для його виконання) [13, с. 71].

Водночас, як бачимо, законодавець, розробляючи положення чинного ЗУ

«Про адвокатуру та адвокатську діяльність», так і не врахував наукові напрацювання вчених-правників, що негативно відображається на правозастосовній діяльності: окремі адвокати на вимогу слідчого, прокурора надають інформацію щодо фактів звернення до них осіб з приводу організаційних питань (наприклад, вартість надання послуг у кримінальних провадженнях), цим самим полегшуючи слідчому, прокурору встановлення винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення. На нашу думку, така ситуація є неприйнятною. Факт звернення особи до адвоката, навіть з організаційних питань, є інформацією, що становить предмет адвокатської таємниці.

Дискусійним у юридичній літературі є і питання про те, чи включаються до предмета адвокатської таємниці лише відомості, несприятливі для клієнта, чи взагалі будь-які відомості. Хоча й ч. 1 ст. 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає, що адвокатською таємницею є «будь-яка інформація, що стала відома адвокату...», проте, як показують результати проведеного опитування, окремі практичні працівники (22% адвокатів, 44% слідчих, 32% прокурорів та 29% суддів) вважають, що якщо адвокату стали відомі відомості про те, що підозрюваний, обвинувачений не вчиняв кримінального правопорушення та ніяким чином до його вчинення не причетний, і якщо йому стало відомо, хто саме вчинив кримінальне правопорушення, то в такому разі інформація, що стала відома адвокату, може втратити статус адвокатської таємниці.

Варто зауважити, що в науковій літературі окремі вчені звертали свою увагу на зазначене питання. Так, А. Л. Ципкін відзначає, що якщо під час бесіди зі своїм підзахисним адвокат дізнається від нього те, що злочин вчинила особа, яка не має ніякого відношення до його підзахисного, то на адвокаті не лежить обов'язок зберігання цього факту як адвокатської таємниці

[14, с. 14]. З такою позицією не можна однозначно погодитися, оскільки зміст розмов адвоката з підозрюваним, обвинуваченим незалежно від змісту інформації, яка була отримана адвокатом, виступає складовою частиною адвокатської таємниці, адже інформація, яку довіряє підзахисний адвокату, призначена лише для нього. Адвокат не повинен бути арбітром при оцінці відомостей, отриманих від підзахисного, визначаючи, складають вони предмет адвокатської таємниці чи ні. Будь-яка отримана адвокатом інформація від його підзахисного незалежно від того, чи покращує вона його становище, чи, навпаки, погіршує, чи стосується вона його особистого життя, чи його членів сім'ї, друзів, знайомих або сторонніх осіб, становить предмет адвокатської таємниці. Адвокат не повинен повідомляти отриману ним інформацію зацікавленим у ній третім особам, у тому числі й органам досудового розслідування. Підзахисний повинен сам, якщо вважатиме за потрібне, розкрити їм відповідну інформацію.

У цьому контексті слушною, на нашу думку, є позиція тих правників, які вважають, що предметом адвокатської таємниці є не лише інформація, що погіршує становище підозрюваного, обвинуваченого, а будь-які відомості, які стали відомі адвокату від його підзахисного [15, с. 44; 16, с. 12; 12, с. 314; 8, с. 146]. Такий підхід був урахований і при розробці чинного ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (ч. 1 ст. 22).

У юридичній літературі висловлювалася думка, що при вчиненні окремих видів злочинів у силу їх особливої небезпеки адвокат може розголосити інформацію, яка стала йому відома від підзахисного. Так, М. І. Бажанов вважав, що якщо захиснику стає відомо про підготовку або вчинення державного злочину (наприклад, про зраду Батьківщині, шпигунство, диверсії тощо), то він, як і будь-який громадянин, зобов'язаний негайно повідомити про це слідчим ор-

ганам або суду, усунувшись від ведення захисту в даній справі [17, с. 18].

Окремі російські вчені, будучи прибічниками такого підходу, наголошують на тому, що адвокат, як і будь-яка інша людина (громадянин), пов'язаний із суспільством етичними та моральними зобов'язаннями при вирішенні питання про безпеку суспільства, своєї країни (відповідальність за свою Батьківщину) і світового співтовариства, частиною якого ми є. Тому у виняткових випадках, випадках крайньої необхідності заборона на розголошення адвокатської таємниці не буде перешкодою для виконання громадянського обов'язку. Мова насамперед йде про випадки, пов'язані з вищими людськими цінностями. До числа таких виняткових випадків, коли адвокатська таємниця може бути розкрита, відноситься наявність інформації про підготовку тяжкого чи особливо тяжкого злочину. У цьому випадку адвокат, керуючись моральними принципами, повинен зробити все від нього залежне для запобігання йому. На підтвердження розумності зазначеної позиції її прихильники зауважують, що, коли адвокат дізнається від свого довірителя про намір вчинити тяжкий чи особливо тяжкий злочин, це не право і не законний інтерес довірителя, що підлягають захисту. Значена інформація не має відношення до захисту, надання адвокатом юридичної допомоги довірителю. З урахуванням викладеного робиться висновок, що в таких випадках адвокат не порушує адвокатську таємницю [18, с. 25].

А. М. Плужков вважає, що на рівні законодавства необхідно закріпити норму, яка надавала б можливість адвокату при виникненні ситуації, коли йому стає відома інформація про підготовку до вчинення злочину, звернутися до слідчих органів і передати інформацію про готування до вчинення злочину. Але при цьому адвоката ні в якому разі не можна зобов'язувати доносити на свого довірителя. Вирішувати питання щодо можливості розголошення такого роду ін-

формації адвокат повинен сам, але при цьому він повинен покладатися на думку адвокатської спільноти. Адвокат як професіонал повинен з точністю оцінити ситуацію і можливість реального здійснення такого злочину. Адвокат зобов'язаний повідомити довірителя про те, що дана інформація повинна потрапити в руки слідчих органів та попередити його про можливість настання небажаних наслідків. Якщо адвокат з яких-небудь причин помилився при оцінці реальності загрози, він повинен понести дисциплінарну відповідальність, аж до позбавлення адвокатського статусу [19, с. 155].

Слід звернути увагу на те, що чинне законодавство України передбачає можливість розголошувати відомості, що становлять загрозу для держави. Так, зокрема, ч. 6 ст. 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено, що подання адвокатом в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», інформації центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, не є порушенням адвокатської таємниці.

Згідно з ч. 5 ст. 8 ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», адвокати, адвокатські бюро та об'єднання можуть не повідомляти спеціально уповноваженому органу про свої підозри у разі, коли відповідна інформація стала їм відома за обставин, що є предметом їх професійної таємниці, а також у випадках, коли вони виконують свої обов'язки щодо захисту клієнта,

представництва його інтересів у судових органах та у справах досудового врегулювання спорів [20].

Адвокат не несе дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності за подання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, інформації про фінансову операцію, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичним або фізичним особам, та за інші дії, якщо він діяв у межах виконання Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (ч. 7 ст. 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Водночас із таким підходом, на нашу думку, не можна у повній мірі погодитися, оскільки адвокат не повинен вирішувати питання про винуватість або невинуватість особи у вчиненні такого злочину, він не повинен полегшувати життя слідчому чи прокурору у розкритті злочину. Це є їх прямим обов'язком, адже, згідно зі ст. 25 КПК України, прокурор, слідчий зобов'язані в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила [21]. На нашу думку, адвокат має право розголосити адвокатську таємницю лише в тому випадку, коли йому стає відомо, що його підзахисний має намір вчинити відповідний злочин.

Зважаючи на зазначене, пропонуємо внести зміни до:

1) ч. 6 ст. 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та викласти її в такій редакції: «Подання адвокатом в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», інформації про намір особи вчинити відповідний злочин центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, не є порушенням адвокатської таємниці»;

2) ч. 7 ст. 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та викласти її в такій редакції: «Адвокат не несе дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності за подання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, інформації про намір особи вчинити фінансову операцію, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичним або фізичним особам, та за інші дії, якщо він діяв у межах виконання Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

На нашу думку, до предмета адвокатської таємниці необхідно також відносити електронну переписку між адвокатом та його підзахисним, зміст їхніх телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, оскільки ст. 31 Конституції передбачено, що кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції

[22]. Варто зазначити, що таку позицію підтримали й 100% опитаних адвокатів, 34% слідчих, 48% прокурорів та 82% суддів.

Виходячи з вищезазначеного, можемо зробити висновок, що предметом адвокатської таємниці є: 1) будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику та стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта; 2) питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання; 3) зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката; 4) електронна переписка між адвокатом та його підзахисним, зміст їхніх телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції; 5) складені адвокатом документи, інформація, що зберігається на електронних носіях; 6) інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності; 7) факт звернення клієнта до адвоката за правовою допомогою.

Зважаючи на зазначене, пропонуємо ч. 1 ст. 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» викласти в такій редакції: «Адвокатська таємниця – це будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, за винятком ч. 6 цієї статті, а також питання, з яких клієнт звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, електронна переписка між адвокатом та клієнтом, зміст їхніх телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, складені адвокатом документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності та самого факту звернення клієнта до адвоката за правовою допомогою».

Література

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 лип. 2012 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 27. – Ст. 282.
2. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса / М. С. Строгович. – М. : Наука, 1968. – Т. 1. – 470 с.
3. Петрухин И. Л. Личная жизнь: пределы вмешательства / И. Л. Петрухин. – М. : Юрид. лит., 1989. – 189 с.
4. Кучерена А. Адвокатская тайна / А. Кучерена // Законность. – 2003. – № 2. – С. 47–50.
5. Логінова С. М. Адвокатська таємниця: теорія і практика : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / С. М. Логінова ; КНУ ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 19 с.
6. Про адвокатуру : Закон України від 19 груд. 1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 9. – Ст. 62.
7. Заднепровский А. П. Обеспечение сохранения адвокатской тайны и действие принципа презумпции невиновности. Гарантия или декларация? / А. П. Заднепровский // Адвокат. – 2002. – № 2–3. – С. 46–49.
8. Обрізан Н. Адвокатська таємниця у кримінальному процесі / Н. Обрізан // Підприємництво, госп-во і право. – 2005. – № 6. – С. 144–147.
9. Яновська О. Г. Адвокатура України : навч. посіб. / О. Г. Яновська. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 280 с.
10. Яновська О. Адвокатська таємниця як правова гарантія адвокатської діяльності: пропозиції до законодавства / О. Яновська // Право України. – 1997. – № 2. – С. 33–36.
11. Варфоломеева Т. В. Защита в уголовном судопроизводстве / Т. В. Варфоломеева. – Киев : 1998. – 264 с.
12. Гловацький І. Ю. Діяльність адвоката-захисника у кримінальному процесі : навч. посіб. / І. Ю. Гловацький ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – К. : Атіка, 2003. – 352 с.
13. Гревцова Р. Ю. Проблеми застосування та вдосконалення законодавства України щодо відносин адвоката з клієнтами / Р. Ю. Гревцова // Організація адвокатури і надання правової допомоги в демократичному суспільстві. – К., 2002. – С. 70–78.
14. Цыпкин А. Л. Адвокатская тайна / А. Л. Цыпкин. – Саратов : СГУ, 1947. – 40 с.
15. Ватман Д. П. Адвокатская этика / Д. П. Ватман. – М. : Юрид. лит., 1977. – 94 с.
16. Таварткіладзе Н. М. Етичні основи діяльності адвоката-захисника : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Н. М. Таварткіладзе. – Одеса : [б. в.], 2003. – 20 с.
17. Бажанов М. И. Свидетели, их права и обязанности по советскому уголовно-процессуальному законодательству / М. И. Бажанов. – М. : Госюриздат, 1955. – 36 с.
18. Адвокатская тайна / под общ. ред. В. Н. Буробина. – М. : Статут, 2006. – 255 с.
19. Плушков А. М. Адвокатская тайна : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / А. М. Плушков. – М., 2008. – 254 с.
20. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [Електронний ресурс] : Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.
21. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 9–10, 11–12, 13. – Ст. 88.
22. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.